

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Værker i tolv bind 9: Niels Klim

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 9: Niels Klim", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 9: Niels Klim*, udg. af F. J. BILLESKOV JANSEN ; Volmer Rosenkilde , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 67. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-holberg09-shoot-idm139856963097568.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 9: Niels Klim

FEMTE KAPITEL

Om Landet *Potus* Beskaffenhed og Folkets Tænkemaade.

Fyrstendømmet *Potu* indsluttes inden meget snevre Grændser, og indtager ikkun en liden Plads paa denne Klode. Hele Kloden Nazar er neppe to hundrede tydske Mile i Omkreds. Man kan magelig giennemvandre den uden Veiviser eller Tolk; thi der tales eet Sprog overalt, endskiønt Indbyggerne i *Potu* afvige fra dem i de øvrige Stater og Provindser i Videnskaber og Sæder. Og ligesom Europæerne paa vor Klode have Fortrin for andre Folkeslag, saaledes ere *Potuanerne* her meer end noget andet Folk berømte for Dyd og Forstand. Veiene ere afdeelte ved Steenstøtter, som betegne Milene; paa disse ere ud-staaende Hænder eller andre Tegn anbragte, som vise Veien til enhver Kiøbstæd eller Landsbye; thi heele Fyrstendømmet er fuldt af Landsbyer og prægtige Kiøbstæder. Men det er merkværdigt og ganske forunderligt, at Indbyggerne paa denne Klode tale eet Sprog, endskiønt hvert enkelt Folkeslag er overmaade forskielligt i Kaar, Skikke, Videnskaber og Naturgaver. Heri er denne Klode et levende Billede paa Naturens Foranderlighed, som ikke kan andet end røre og henrykke den reisende Tilskuer.

Jorden afdeles ved store og smaa Vande. I disse seiler man i Skibe ved Hielp af Aarer, som drives, saa at sige, ved en magisk Kraft; thi de bringes ikke frem, som vore, ved Menneskehænder, men ved konstige Maskiner, som bevæge sig selv. Indretningen og Konsten i disse Maskiner kan jeg ikke forklare, da jeg ei er meget dreven i Mathematiken. Desuden ere disse Træer saa skarpsindige

68

69

i alle deres Opfindelser, at ingen, som ikke har Argus's Øine og en næsten guddommelig Forstand kan opdage deres Konst.

Denne Klode har, ligesom vor Jord, en tredobbelt Bevægelse, saa at Tiderne her, ligesom hos os, afdeles i Nat og Dag, Sommer og Høst, Vinter og Foraar, og de Steder, som ligge nærmest Polerne, ere koldere end de øvrige. Men hvad Lyset angaaer, er der for omtalte Aarsags Skyld liden Forskiel paa Nat og Dag. Ja man kan sige, at Natten er behageligere end Dagen; thi intet kan tænkes meere glimrende, end det Lys fra Solen, som kastes tilbage fra den tætte Halvsphære, der ligner en umaadelig stor hele Himmelhvælvingen dækkende Maane. Indbyggerne bestaae af adskillige Slags Træer, som Eege, Linde, Poppel og Palmetræer, Torne og deslige, hvoraf de sexten Maaneder, som det underjordiske Aar indeles i, have deres Navne. Thi hver sextende Maaned kommer Nazar tilbage til sin Plads, dog ikke paa nogen bestemt Dag, for den ulige Bevægelses Skyld; thi ligesom Maanen hos os, bryder denne Planet med sin mange Slags Bevægelse deres Hoveder, som beboe Firmamentet. Tidsregningerne ere forskiellige, og fastsættes fra de merkværdigste Tildragelser, fornemmelig fra en stor Komet, som, efter deres Meening, har for tre tusinde Aar siden foraarsaget en almindelig Vandflod, hvori alle Træernes Slægter druknede tilligemed de øvrige Dyr, nogle faa undtagne, som reddede sig paa Høiene og Biergtoppene fra den almindelige Oversvømmelse, og fra disse nedstamme de nærværende Indbyggere.

Jorden er meget frugtbar paa Korn, Urter og andre Vexter, og har næsten de samme Frugter, som vort Europa; dog gives her ingen Havre, som heller ikke er nødvendig, da denne Klode ikke har Heste. Havet og Søerne give herlige Fiske, og langs med Strandbredden ligge de smukkeste Lystgaard, snart i sammenhængende Rækker, snart adspredte hist og her. Indbyggernes Drik tillaves af visse Urter, som grønnes paa alle Aarets Tider. De, som sælge 70 denne Drik, kaldes i Almindelighed *Minhalpi*, det er Urtebyggere, som indskrænkes til et vist Antal i hver Bye, og allene have Tilladelse til at kaage disse Urter. De, som have faaet dette Privilegium, maae ikke have noget andet Embede, Næringsvei eller Haandværk. Især er det forbudet dem, som ere i offentlige Betiener og faae Løn, at bruge denne Næringsvei; thi for den Anseelses Skyld, hvori de staae i Byen, kunde de tiltrække sig alle Kiøberne, og formedelst de Fordeele, de da nyde i Staten, kunde de sælge deres Vare for ringere Friis. Dette see vi tidt i vor Verden, hvor Embedsmænd og de, som staae i offentlig Sold, berige sig i en Hast ved disse Midler, til andre Haandværksfolks og Kiøbmænds Skade.

Der er en nyttig Lov om Børneavlen, som meget beforder Folkemængden. Denne forøger eller formindsker Frihederne og Fordeele i Staten efter Børnenes Antal. Saaledes fritages den, som er Fader til sex Børn, fra alle ordentlige og overordentlige Skatte. Derfor er Børne-Avl og talrig Afkom ikke mindre nyttig i denne Verden, end den er besværlig og skadelig paa vor Klode, hvor man pleier at lægge Kopskat paa Børnene.

Hos dem har ingen to Embeder paa engang; thi de troe, at endog det mindste Embede fordrer sin Mand. Derfor forvaltes Embederne - med vor Verdens Indbyggers Tilladelse maa jeg sige det - bedre her, end hos os. Man holder saa nøie over denne Lov, at en Læge ikke befatter sig med heele Medicinen paa engang, men

lader sig nøie med at studere en eeneste Sygdoms Natur, og en Musikus ikke lægger sig efter at spille paa meere end eet Instrument. Ganske anderledes er det i vor Verden, hvor disse forskellige Embeder fornærme Menneskeligheden, gjøre Folk knarvorne og forsømmelige i deres Forretninger, og hvor man ikke er stærk i nogen Ting, fordi man vil være stærk i alt. Naar Lægen paa engang vil helbrede Menneskenes Sygdomme og Statens Bræk, bliver han en Fuser i begge Deele; og naar en Musikus baade vil være Virtuos og Raadmand, kan man ikke vente andet af ham end 71 Dissonantser. Vi beundre dem, som vove at paatage sig forskellige Embeder paa eengang, trænge sig ind i de vigtigste Forretninger, og tiltroe sig Duelighed til alle Ting. Det er kun deres Forvovenhed og slette Kundskab om deres egne Evner, som vi ere saa daarlige at beundre; thi kiendte de Forretningernes Vigtighed og deres egne svage Kræfter, vilde de endog afslaae disse Embeder, naar de bleve dem tilbudne, og skiælve blot ved at høre dem nævne. Her er derimod ingen der paatager sig noget, som han ikke forstaaer. Jeg erindrer endnu, at jeg hørde den store Philosoph *Rakbasi* tale om denne Materie saaledes: »Enhver maa kiende sine egne Naturgaver, og strængt bedømme sin egen Duelighed og sine Mangler. Ellers vise Skuespillerne meere Forstand end vi; thi de vælge ikke de beste Roller, men dem, som de best kunne udføre. Skal da Skuespilleren være klogere paa Theatret, end vi i Livet?« Indbyggerne i dette Fyrstendom inddeeles ikke i Adel og Pøbel. Fordum havde vel denne Inddeeling Sted; men da Fyrsterne mærkede, at dette kun lagde Grunden til Ueenighed, ophævede de viiselig al Slags Fortrin, som kun er en Følge af Fødselen, saa at Træerne nu agtes allene for deres Dyder, Embeder og Arbeidsomhed. Dette vil jeg tale vidtløftigere om siden. Det eeneste Fortrin, Fødselen kan give, er mange Grene. Barnet æres eftersom det har mange eller faa af disse; thi en Mængde Grene gjør Træerne duelige til Haandarbeide. Jeg har i Forveien talt endeel om dette Folks Naturgaver og Sæder; hertil henviser jeg Læseren, og slutter dette Kapitel.